

ДЬУЛУРБАН

түгүлгэ дуораана

Петр Егоров 12-с төгүлүн чемпионнаата

Кулун тутар 21 – 26 күннэригэр Дьокуускайга, “Дохсун” спортивной комплекса — РСФСР, Саха АССР үтүөлээх тренерэ Арсентий Петров сырдык аатыгар Саха Республикатын бокса быйылгы чемпионатыгар 19 хамаандаттан барыта 83 боксёр кытынна. Кинилэр ортолоругар Россия спордун 6 маастара, 28 маастарга кандидата күөн көрүстэ.

Чемпионат түмүгүнэн кыайылаахтар уонна иккис-үһүс буолбуттар тустаах мэтээллэринэн, грамоталарынан наҕараадаланнылар. Ону тэнэ анал бириистэр оонньоммуттарыгар, «Бастын боксёрунан» — 63,5 кг чемпиона Айтал Дьяконов (ХИФУ-Мэнэ Хангалас), «Кыайылаах дьулуруун иһин» — 54 киилэбэ иккис миэстэлэммит Валентин Платонов (ОЭУ-Анаабыр) уонна «Бастын судьуйа» — Бүтүн Россиятаабы категориялаах судьуйа Лука Парников (Дьокуускай) ааттаннылар.

Быйылгы чемпионат историяҕа киирэр бэлиэ түгэнинэн 36 саастаах спорт маастара Петр Егоров (Мэнэ Хангалас) төрөөбүт республикатыгар бокса 12-с төгүлүн бастааһына буолла. Бокса курдук ыарахан көрүннэ, бу кини дэбигис ситиспэт көрдөрүүтэ.

Кыайылаахтары наҕараадалааһынна СР физическэй культураҕа уонна спорка министрэ Леонид Спиридонов, кини солбуйааччыта Гаврил Мохначевский, СР боксаҕа федерациятын президентэ Петр Алексеев, СР физическэй культураҕа уонна маассабай спорка управлениетын начальнига Роман Оконешников, СР оҕо спордугар холбоһугун дириэктэрэ Михаил Варламов, СР боксаҕа сүүмэрдэммит хамаандатын кылаабынай тренерэ Владимир Павлов, чемпионат кылаабынай судьуйата Ариан Монастырев кыттыыны ыллылар.

Бокса республика чемпионата бириддиһэн бастыыр иһин ытыллар. Онон хамаанданан түмүк таһаарыллыбат. Ол да буоллар, мэтээлгэ тиксибит спортсменнартан аттаран, бастыннар хантан сылдьалларын, официальнойа суох хамаанданан түмүгү быһаарыахха сөп.

Биллэн турар, республика күүстээх боксёрдара сүрүннээн М.К. Аммосов аатынан Хотугулуу Илинни федеральной университетка уонна Р.М. Дмитриев аатынан Олимпийскай эрэл училищетыгар үөрэнэллэр, онно эрчиллэллэр. Ол эрээри, кинилэр иккис зачёт быһыытынан төрүт улуустарын аатын көмүскүүллэр. Буолан ааспыт чемпионатка Мирнэй, Бүлүү, Сунтаар, Нерюнгри, Хангалас хамаандалара суолта биэрэн, балачча кыттааччыларын ыһыппыттар.

Түмүккэ, ХИФУ уонна ОЭУ аахсыбатахха, Мирнэй 7 мэтээллээх (2 бастакы, 1 иккис, 4 үһүс), Нам 5 мэтээллээх (1 бастакы, 1 иккис, 3 үһүс), Дьокуускай 5 мэтээллээх (1 бастакы, 1 иккис, 3 үһүс), Уус Алдан 4 мэтээллээх (3 бастакы, 1 иккис).

Ити курдук, Сунтаар, Мэнэ Хангалас, Горнай, Ньурба, Бүлүү, Нерюнгри 3-түү мэтээллээхтэр. Салгыы этгэххэ, Чурапчы, Хангалас 2-лии, Анаабыр, Өлүөхүмэ, Үөһээ Бүлүү, Кэбээйи, Өлөөн уонна Таатта 1-дии мэтээллээхтэр. Дьэ мантан бэйэбит суоттаан, ырытан таһаарын, бокса сайдыытыгар ханна үлэ ытылларын уонна ханна күүстээх боксёрдар үүнэн-үөскөөн тахсаларын.

ЧЕМПИОНАТ ТҮМҮК КӨРДӨРҮҮТЭ:

- 48 кг:** 1. Рустам Туприн (Мирнэй), 2. Рустам Дьяконов (Нам), 3. Ренат Парфенов (Дьокуускай).
- 51 кг:** 1. Мухаммад Исмаилов (ЦСП-Мирнэй), 2. Ренат Захаров (ОЭУ-Дьокуускай), 3. Сергей Герасимов (Нам).
- 54 кг:** 1. Аяал Степанов (Уус Алдан), 2. Валентин Платонов (ОЭУ-Анаабыр), 3. Кирилл Смогайлов (ОЭУ-Өлүөхүмэ), Ярослав Алексеев (ХИФУ-Горнай).
- 57 кг:** 1. Михаил Варламов (Панчер-Сунтаар), 2. Ян Алексеев (ОЭУ-Сунтаар), 3. Игорь Огай (Мирнэй), Игорь Федотов (ОЭУ-Үөһээ Бүлүү).
- 60 кг:** 1. Валентин Иванов (ХИФУ-Чурапчы), 2. Виталий Стручков (ХИФУ-Уус Алдан), 3. Алексей Прудкий (Бүлүү), Василий Сидоров (ХИФУ-Кэбээйи).
- 63,5 кг:** 1. Айтал Дьяконов (ХИФУ-Мэнэ Хангалас), 2. Егор Янков (Мирнэй), 3. Тускул Герасимов (Дьокуускай-ДЮСШ1), Игнат Сивцев (Хангалас).
- 67 кг:** 1. Арчын Пустоляков (ХИФУ-Сунтаар), 2. Александр Литовченко (Нерюнгри), 3. Саид

- Максимов (ОЭУ-Ньурба), Айтал Тарабукин (Дьокуускай, ДЮСШ1).
- 71 кг:** 1. Никита Малгин (ХИФУ-Уус Алдан), 2. Ньургун Юмшанов (Хангалас), 3. Михаил Терентьев, Гурий Протопопов (иккиэн — ХИФУ-Нам).
- 75 кг:** 1. Артур Голиков (ХИФУ-Дьокуускай), 2. Вахид Гадимов (Горнай), 3. Иван Звольскай (Нерюнгри), Альберт Каратаев (Бүлүү).
- 80 кг:** 1. Игорь Никифоров (Өлөөн), 2. Иннокентий Новгородов (ОЭУ-Чурапчы), 3. Саян Румянцев (Горнай), Трофим Лудупов (Мирнэй).
- 86 кг:** 1. Петр Егоров, 2. Владимир Колесов (иккиэн — Мэнэ Хангалас), 3. Дмитрий Огучуяров (Таатта), Владимир Федоров (Сунтаар).
- 92 кг:** 1. Борис Саввинов (Нам), 2. Николай Поскачин (Бүлүү), 3. Александр Гагаулин (Мирнэй), Сергей Лыткин (Ньурба).
- +92 кг:** 1. Петр Константинов (Уус Алдан), 2. Никита Суханов (Нерюнгри), 3. Алексей Болотин (Мирнэй).

Ариан МОНАСТЫРЕВ: «Кыайылаахтар сөпкө быһаарылыннылар»

Бокса бастакы категориялаах судьуйа Ариан Монастырев (Майа) соторутаабыта Анатолий Филиппов бириһигэр уолаттарга республикатаабы күрэхтэһиигэ уонна Арсен Петров кэриэһигэр Саха сириг улахан дьонго чемпионатыгар кылаабынай судьуйанан үлэлээтэ.

Кини, чемпионат туһунан бэйэтин санаатын манньк үлээтэ:

— Кытаанах киирсиилэр 51 уонна 60 кг буоллулар. Кыайылаахтар, судьуйалар быһаарыларынан 3:2 ахсаанынан хоттулар. Мухаммадаюб Исмаилов — Ренат Захаров киирсиилэригэр, Исмаилов икки бастакы рауну эрэллээхтик ыһыпта. Онтон үһүс раунна арыый мөлтөхтүк киирсэн, түмүккэ 29:28 ахсаанынан (5:0) кыайыны Исмаиловка биэрдилэр. Онтон 60 киилэбэ сүрүн утарсааччылар Валентин Иванов — Виталий Стручков көрүстүлэр. Бу уолаттар иккиэн соторутаабыта Дальнай Восток чемпионатын финалыгар киирсэн тураллар. Онно Стручков 3:2 ахсаанынан баһыйбыта. Бу сырыыга судьуйалар санаалара Ивановка буолла. Онон кыайылаахтар сөпкө быһаарылыннылар дии саныбыт.

Айтал Дьяконов (63,5 кг) утарсааччыта Хотугулуу Арбаа зона чемпионона, Польша, Латвия, Литва, Германия норуоттар икки ардыларынаабы турнирдарын кыайылааҕа Егор Янков кэлэн кииристэ, чемпионаты сэргэхситтэ. Кинини Айтал үс раунд тухары баһыйа тутан, иккис-үһүс рауннарда нокдаун аахтаран, эрэллээхтик кыайда.

Петр Егоровка (86 кг) бири дойдулааҕа, Павловскайтан сылдыр Владимир Колесов илиитин эчэтэн финалга рингэбэ тахсыбата. Онон быһа кыайыы Петр Егоровка бэрилиннэ. Ян Алексеев Михаил Варламовтыын (57 кг) тэннэ сыһа киирсэн хоттордо.

Нерюнгрилар поезтара эрдэ барар буолан, боксёрдарын эрдэ киирсиһиннээрэгэ

көрдөспүттэрэ. Онно эмиэ куруук эрийсэр Арчын Пустоляков — Александр Литовченко (67 кг) көрүстүлэр. Ааспыка Нерюнгри уола 3:2 ахсаанынан кыайыт эбит буоллабына, бу сырыыга Пустоляков үчүгэй бэлэмнээбин, кыахтаабын көрдөрөн, 5:0 эрэллээхтик хотон чемпион аатын ылла. Ити курдук, ыарахан ыйааһынна Петр Константинов (Уус Алдан) — Никита Суханов (Нерюнгри) баһыйа тутан, уус алданнар икки кыһыл көмүстөннилэр.

Спорт маастара Константин Бурцев этэринэн, 32 сыл буолан баран, Уус Алданна кини кэнниттэн боксага сана чемпион кэллэ. Онон бу улуус спортсменнара буолан ааспыт чемпионатка кыттылары ситиһиилээх буолла дииһэ сөп. Намтан Борис Саввинов (92 кг) сырыы ахсын финалга тахсан, наар Шамиль Новрузовка, Петр Егоровка хотторор этэ. Быйыл дьэ бастакы миэстэни ылан үөрдө-көттө.

Оттон Рустам Дьяконов уонна Рустам Туприн (48 кг) ааспыка, 19–22 саастаахтарга Дальнай Восток чемпионатыгар эмиэ бэйэ-бэйэлэрин кытта көрсөн тураллар. Онон Дьяконов бэрт сытыгыт утарсан хотторбута. Оттон билигин бэлэмэ арыый тийбэтэ.

54 кг Аяал Степанов сиппит-хоппут киирсиилэри көрдөрдө, утарсааччыларын киһилээбэтэ. 71 кг финал: Никита Малгин — Ньургун Юмшанов. Юмшанов бу чемпионатка үс киирсини ытан, спорт маастарыгар кандидат нуорматын толордо. Салгыы ыйааһынна Артур Голиков Вахит Гадимовы кыайда. Гадимов Горнайга оскуолаҕа физкультура учууталынан үлэлиир. Онон уруккута буолбатах, күүстээх дьарыга суоҕа көстөр. Голиков соторутаабыта Улан-Удэ рингэтигэр иккис буолбута. Онон эбиллэн иһэрин сана-тар тоҕоостоох.

Петр ПАВЛОВ.

«Дьулурбан» ыалдыта

Александр ЧЕРКАШИН: «Төрүт көрүннэрбитин сайыннараар соруктаахпыт»

Х аһыаппыт бүгүнгү ыалдыта — М.К. Аммосов аатынан Хотугулуу Илинги федеральной университет эт-хаан өртүнэн иитии уонна студеннар спортарын сайыннары киинин салайааччыта, Саха сиринээби студеннар спортивной союзтарын бэрэссэдэтэлэ, Россия Спорка министриэтибэтин общественной сэбиэтин чилиэнэ Александр Викторович ЧЕРКАШИН. Кэпсэтиибит университет спордун тула буолла.

Онуоха төрүттэр элбэхтэр. Университет спорка саллалтатын сыралаах үлэтин түмүгүнэн сахалыы төрүт көрүннэр санга таһымна тахсалара ситиһилиннэ. Ону тэнэ элбэх көрсүһүүлэр, кэпсэтиллэр түмүктэригэр туһааннаах тэрилтэлэр, түмсүүлэр сөбүлэннэрин ылан, көнүл тустууга Россия студеннарга чемпионата эһиил биһиги Дьокуускайбытыгар ытыллара былааннанар.

— Александр Викторович, университет билинни спорка олобун, үлэтин-хамнаһын, инники соруктарын кылгастык билиһиннэр эрр. Хайдах-туох үлэни сылдыабытыг?

— Биһиги Россиятаабы студеннар спортивной союзтарын лигатыгар баарбыт. Былырынны сыл түмүгүнэн уонча лига кыттыбыппыт. Оттон быйыл 12 лига кыттарга былааннабыт. Кэжкэ ситиһиилэр бааллар. Холобур, тустууга, боксага, интеллектуальной көрүннэргэ.

Биир сүрүн кыайыбыт дьин, мас-рестлинг Бүтүн Россиятаабы студеннар лигаларын арийбыппыт. Ол быһытынан быйыл балаан ыйыгар студеннарга Россия чемпионата буолара быһаарылына. Көнүл тустууга Россияга хамаанданан иккис сылын субуруччу бастаатыбыт. Тустууга студеннар быйылгы чемпионаттарга ыам ыйыгар Карачаево-Черкессияга буолуохтаах. Онно кыайабытына, көһө сылдыар кубогу бэйэбитигэр үйэ-саас тухары хаалларыахтаабыт. Онон быйыл туох баар санаабытын, күүспүтүн барытын кыайыбыга аныахтаабыт. Университетпиз ректора Николаев Анатолий Николаевич өйөөбүлүнэн үһүс сылдытын ылыахтаабыт.

Биир үөрүүлээх түгэнинэн эһиил — 2024 сылга Россия көнүл тустууга студеннарга чемпионата биһиги Дьокуускайбытыгар ытыллара былааннанар. Билэргит курдук, спорт бу көрүннэр оҕолорго, ыччаттарга, улахан дьонго дойдун чемпионаттара биһиги республикабытыгар ытыллыбыттара, оттон студеннарга Россия чемпионата буола илик. Ити кэпсэтиитэ олунньу бүтүүтэ норуоттар икки ардыларынаабы форумна буолбута. Онно биһиги ХИФУ физическай культурага уонна спорка институтун дириэктэрэ Николай Ефимович Гоголевы кытта тийээн кыттыбыппыт. Итиэннэ ХИФУ уонна Россия спортивной тустууга федерациятын, Россия студеннарга спортивной союһун кытта тустууну салгы сайыннарыбыга дуогабар түһэрсиллэрэ ситиһилибит. Онно өрүттэр Саха сирин университетта тустууга инники күөнгө сылдырын өйдөөннөр уонна билиннэр, ректорбыт А.Н. Николаевы кытта биир остуолга оло-

рон кэпсэти түмүгэр сөбүлэни оһоһуллубута. Ол сөбүлэнигэ эһиилги Россия көнүл тустууга студеннарга чемпионатын Дьокуускайга ытыгарга дьин былаанна киридэ. Билэрин курдук, эһиилги студеннар күрэхтэһиилэрин түмүгүнэн аан дойдутаабы Универсиадага кыттар хамаанда састааба сүүмэрдэниэхтээх.

Студеннар спортыгар санкция суох буолуохтаах. Россия спортсменын кыайытын түгэнигэр дойдун гимна буолбакка, балаһыанһа быһытынан, студеннар гимнэрэ Гаудеа-мус тыаһахтаах. Итиэннэ Россия хамаандата Студеннар аан дойдутаабы федерацияларын (ФИСУ) былаабынан кыттыан сөп. Ити чааһыгар билигин улахан үлэ бара турар.

Быйылгы Универсиада сайын Кытайга буолуохтаах. Эрдэтээнни былаан быһытынан дьинэ аан дойдутаабы Универсиада быйыл Екатеринбургга буолуохтаах этэ. Ону санкциянынан сибээстээн тохтоппуттара. Ол эрэри аабын «Студеннар спортыгар норуоттар икки ардыларынаабы фестивала» дьин уларытан ыталлар. Ити барыта муус устар бүтүүтэ дьэнкэтик биллиэ. Россия хамаандата Кытайга барар дуу, Екатеринбургга кыттар дуу?

Ити түгэнигэ биһигитэн тустууга уонна боксага кыттыахтарын сөп. Холобур, тустуу ыам ыйыгар Карачаево-Черкессияга, бокса муус устарга Санкт-Петербурга буолуохтаахтар. Састаап барыта ити чемпионаттар түмүктэринэн быһаарылар. Россия волейболга лигатын кытта дуогабардаабыт. Итиэннэ баскетбол ассоциациятын лигатыгар баарбыт. Былырын стритболга хамаандабыт Россия суперфиналыгар тийэ оонньообута. Бу, хаһан да буолбатах ситиһии. Маны тэнэ улахан футболга студеннар национальной лигаларыгар оонньоубут.

Чэпчэки атлетикага күрэхтэһии бу Ярославль куоракка буолан ааста. Онно спорт маастара Пелагея Григорьева 800 уонна 1500 м дистанцияларга үһүс бириэмэлэри көрдөрдө. Онон дойдун сүүмэрдэммит хамаандатын састаабыгар кандидатынан киридэ.

Былырын пауэрлифтингэ, булкаастаах кириһигэ, оһунан ытыгыга, стендовой ытыгыга бастаабыппыт. Спорт интеллектуальной көрүннэрин эттэххэ, соторутаабыта эмиэ Ярославльга дуобатчыттарбыт хамаанданан бастаабыттара. Былырын күһүн Ньургуйаана Баишева — саахымакка Россия чемпиона буолбута. Бу, урукку өртүгэр ситиһиллэ илик көрдөрүү буоларын бэлиэ-

тиэххэ наада. Ити курдук биһиги остуол тенниһигэр, бадминтонна, спортивной туризмна, киберспорка, аэробикага баарбыт. Бэйэбит төрүт көрүннэрбитин эмиэ сайыннара сатыбыт. Студеннар спортивной кулууптарын ассоциацияларын иһинэн быйыл ыам ыйыгар сахалыы остуол оонньоуларыгар (хаамыскага, хабылыкка) Россия аһаҕас күрэхтэһиитин тэрийээн ытыгарга былааннабыт.

— Университет спорка, физкультурага билинни тренерскэй састааба хайдаһый? Спорт ханнык көрүннэригэр эрчиллиилэр ытыллалларый?

— Биһигэ эт-хаан, күүс-уох өртүнэн сайдыыга иитии кафедратын уонна студеннар спортыгар физическай иитиитэ киинин иһинэн спорт 30 көрүннэр үлэни ытыгабыт. Оҕолор үөрэххэ кирирээт, спордуан дьарыктанарга бэйэлэрин сөбүлүүр көрүннэрин талан дьарыктаналлар. Быйылгыттан киберспорт көрүннэр киллэрэн биэрдибит. Онно барыта 400-тан таһа оҕо суруйтарбыта. Бу көрүннэ биһиги университетпиз хамаандата Россияга биэс күүстээхтэр аһааннарыгар сылдыар. Дальнай Восток федеральной уокуругар уонна регионнаабы атын күрэхтэһиилэргэ барытыгар бастыбыр.

Биирдиилээн көрүннэринэн кылгастык сырдаттахха, ХИФУга көнүл тустууга студеннары көбүрөөк күүстээх маастара, Россия чемпиона Егор Николаевич Старостин уонна эдрэ специалист, Россия чемпионатын призерэ Вячеслав Ефремов эрчийлэр. Боксага Николай Александрович Дмитриев, Россия чемпионатын хас да төгүллээх призерэ уонна кыргыттарга Аш-

лей Васильевна Беляева дьарыктыылар. Мас-рестлингэ Россия элбэх төгүллээх чемпионана Яна Юрьевна Захарова уонна спорт маастара, педнаука кандидата Александр Александрович Захаров, Егор Петрович Кудрин тренердиилэр. Волейболга Саха сирин үтүөлээх тренерэ Мария Руслановна Глухарева, Семен Васильевич Сабарайкин эрчийлэр. Бадминтонна СР физической культурага уонна спорка туйгуна Бубякина Евгения Валентиновна, хапсаҕайга Олимпиада кыттыылааҕа Торговкин Владимир Гаврилович, буулдьанан ытыгыга Павлова Анна Дмитриевна, харбааһынна Кладкин Николай Николаевич, хабылыкка, хаамыскага Гоголева Евдокия Николаевна үлэһиилэр.

Спорт интеллектуальной көрүннэригэр хас да көлүөнэни иипит улахан үөрүйэхтээх тренер Юрий Егорович Никифоров дьарыктыыр. Ити курдук, футболга Сергей Павлович Скрябин — тренер. Студеннар лигаларыгар мини-футболга ХИФУ хамаандата биридэ иккис, биридэ үһүс миэстэ буолбутун санатар тоҕоостоох. Итиэннэ Дальнай Восток уонна Сибирь зонатыгар студеннар национальной лигаларыгар былырын улахан футболга Красноярскайга үһүс буолбуттара. Онон үрдүкү лигага таһан биэрбитэрэ. Хайыһарга Ариан Григорьевич Дьячковскай студеннары эрчийэр.

Ити көрүннэргэ барыта уонна уопсайынан, спордуан ситимнээхтик дьарыктанааччы биһиги университетпизыгар 12 тыһ. киһи дьарыктанар. Ол аата нэдиэлэҕэ иккитэ дьарыктанааччылар.

— Бороҕоннооҕу оонньоулар кэнилэриттэн Спорт министриэтибэтин коллегиятын быһаарытынан аны университет республика иһигэр ытыгылар улахан таһымнаах күрэхтэһиилэргэ туспа хамаанданан кыттыбат дьин буолбута. Ону эһиги туох дии саныгытыг?

— Бары итэ-билэ сылдыабыт, улуустар хамаандалара састаабы талыыга ыарыраҕаннар, Манчаары спартакиадата, Спортивной оонньоулар курдук улахан күрэхтэһиилэргэ ХИФУ туспа хамаанданан кыттарын уруккуттан утараллар. Дьинэ ылан көрдөххө, биһиги даҕаны итинниги сөбүлээбэппит. Тоҕо дьитээххэ, студеннар спортыгар бэйэбит күрэхтэһиибит элбэх. Ол иһин биһиги улуустарга утарсааччы буолбакка, партнер буолуохтаахпыт дьин санаалаахпыт. Биһиги бэйэбит Универсиадабыт уонна лигаларбыт күрэхтэһиилэрэ элбэхтэр, сылы эргиччи ытыллаллар. ХИФУ федеральной буолан, регионнаабы тэрээһиннэргэ үп улаханнык көрүллүбэт.

— Оччоҕо салгы ыйытыгы. Универсиадага кыттыгыты былырынны сыл түмүгүнэн хайдаһый?

— Россия студеннарын былырынны оонньоулар орубуна Бороҕоннооҕу оонньоулар кэмнэригэр ытыллыбыт буолан, биһиги кыттыбатахпыт. Арай ити көнүл тустуу болдьоҕо уларытыллан биэрэн, Бороҕон кэнииттэн тутта Грозная (Чечня) тийээн, хамаанданан бастаабыппыт. Петр Копылов 57 киилэҕэ бастаабыта уонна төүрт уолбут миэстэлэспитэ.

— Александр Викторович, ыйытыгыларга сииһили хоруйун иһин махтал! Университет спорда сайдарын туһугар сыралаах үлэбитигэр ситиһиилэри баҕарабыт.

Сөһөргөстэ
Петр ПАВЛОВ.

▲ Улахан футболга ХИФУ хамаандата Волгоград куоракка.

бу интерэһинэй

Оҕо саас оонньуута

Очотооҕу саха оҕото колхоз ходоһатыгар оттуу сылдьан күөх окко күөлэһиэн, саас мас үлэтигэр тоннуу хаарга буккуллан, хотуур, атырдыах, сүгэ, эрбии тутуурдаах күүстээх үлэҕэ атырдыахын быһыгар, сылайарын умнан тустан мадьыктаһар, атах оонньуутугар күрэхтэһэн ыстангалы оонньоон улаатар, буһар-хатар.

▲ Интернат баяниһа. 1963–1964 сс.

Уончалаахпар баар-суох дурдам-хаххам, аҕам сылы сыллаан ыалдьан күн сириттэн күрэнэн, инбэлиит, хонтуора муоста сууһааччыта аҕыйах солкуобай хамнастаах ийэбитигэр үс оҕо хаалан итиллэн тулаайах оҕо эрэйин-буруйун, кыһалҕа кыһарыйарын билэн улааттаһыт.

Тустуу Саха сиригэр 50-с, 60-с сыллартан сайдан барбыта. Найахы оскуолатыгар 6-с, 7-с кылаастарга улахан дьон туох эрэ соломо истээх матараастары тэлгэтэн эрчиллэллэрин үтүктэн мочоохтоһор этибит. 60-с сылтан Дүпсүн оскуолатыгар үөрэнэ сылдьан спорт бары көрүнгүнэн дьарыктанарбыт. Волейбол, баскетбол, чэпчэки атлетика, хайыһар, штанга, тустуу. Барытыгар оскуолам чийин улууска кириэн көмүскэхэр этим. Диискэ, копье, ядро көрүнгүрүгэр призер, чемпион буолууларым. Ордук тустууну сөбүлүүрүм. 9–10 кылаастарга оскуола кэнниттэн тустууга, хапсаҕайга улууспар чемпионнаан турабын.

Биридэ оччолорго аатыра сылдьар Иннокентий Халдеев Дүпсээҕэ кэлэн маастар кылаас биэрбитэ. Олус да кэрэ быһыылаах-таһаалаах, античная скульптура геройдарын курдук былларыттаһас быччынардаах, сийин этэ сиппит, буутун этэ бустут саха бухатыра араас албастары чэпчэки баҕайытык онортоон көрдөрбүтэ остуоруйа бухатырынан санаһыта, кэрэ көстүү буолан, харахпар билигин да баар. Уолаттар бары кини курдук буолар баҕа санаалаах эрчиллэн барбыһыт. Ол саҕана Иван Михайлович Жирков эдэркээн учуутал физкультура учууталынан үлэһи кэлэн, хайыһарга, чэпчэки атлетикаҕа, спорт бары көрүнгүр оҕолору таба аттаран кылгас кэм иһигэр ураты, бэйэтэ билэр методикаһын эрчийэн, улууска миэстэлэһэр, бастыыр буолбуппут.

Туризмга П. П. Борисов, И. Д. Стрекаловский, А. И. Сивцев эрчийэннэр, аан бастаан улууска бастаабыһыт. Эһилигэр сана састаап республикаҕа бастаан хас эмэ сыл республика чийин Союзка тийэ көмүскээбиттэрэ. Итинник үтүө учууталлар итэнтакайан эрчийэн киэн эйгэҕэ таһаарбыттара. Ити кэмнэ оҕолор спорт араас көрүнгүр дэгиттэр этибит. Тустууга Иван Соловьев, Иван Охлопков, Моисей Литвинцев, Егор Корнилов, Константин Местников, Валерий Татаринов уо. д. а буолан эрчиллэр этибит. Ити уолаттар бары кэриэтэ кэлин Союзка тийэ тустууттара.

Биридэ миигин, анал сборга сылдьыбатах киһини, Бороҕонго буолбут республика чемпионатыгар эмискэ ыһыран кытыннардылар. Оччолорго били умайбыт кулууп сценатыгар эмиэ матараастартан тэлгэммит көбүөргэ тустуу буолла. Үс эргииргэ куораттан, Чурапчыттан кэлбит ааттаах-суолаах уолаттары кыайталаатым. Араас албаска киллэрэн бырахтаһым аайы тобус-толору саала өрө оргуһа түһэрэ киһи санаатын көтөҕөрө, өссө субуоттанан араас албастары субурутан айан тустаһын. Билинни курдук тырыһпайдаһы суох. Салгыы улуус хамаандатыттан чачекка тустар Данил Кычкинын тахсарбар салайааччыларбыт: «Парников сытан биэрэр дуу, дыннээхтик тустар дуу?» — диэн мөккүһүн ыллылар. Комсомол райкомун секретара К. Давыдов: «Парников команда интерэһигэр сытан биэрэрэ наада!» — диэбитин сөбүлээбэтэрбин да, патриот киһи улуус чийин түһэн биэримээри, сытан биэрэргэ сөбүлэһэн киридим. Арай Данилым илиитэ сэннээтэ суоҕа, сымнаһаа олох да киһи итэҕэйэр гына тустан кыайар кыаҕа суох эбит.

«Кытаат, тухота эмэ онорон көр» — диэн сибигинэйбин да, киһим тугу да онорбот. Ыксааммын сыһа хамсааммыта буолан мостикка түстүм. Оччолорго мин мостикпын дэбигис тустуук кыайбат буолара. Киһим батты сатыыр да хамсапат даҕаны. Кэтэһэ саҕаан баран, оргуу сытынан кэбистим. Кылаабынай судьуйа, саха тустууга бастакы маастара Д. Данилов судейскай остуолга ыһыран ылан: «Тоҕо соруйан сытан биэрэһин?» — тимир-тамыр курдук мөбөр туюннаах ыйытта. «Миигин кыайар ээ», — диэн көрдүм. «Аны биридэ иннэ гыныан да, устан кэбиһиэм!» — диэн ытта.

Аны аныгыскы эргииргэ куттаммыт курдук дуг-дах туттар уолга киридим. Киһим илиитэ-атаҕа эмиэ сымнаһар. Туппахтаһа сылдьан, били соломо мааттар икки ардыларын

онхойугар үктээн төкүнүс гынан хаалбыһыт билбэккэ да хааллым. Мөккүһэ түһэн баран, кыайыны уолга биэрди-лэр. Оччолорго кыратык да маты көксүгүнэн таарыйдын да, кыайтарбытынан аабыллаһын. Билинни бырабыла эбитэ буоллар, салгыы тустан, баҕар, финалга да кириэрим хааллаҕа.

Арай биридэ оскуолабар үөрэнэ сырыттаһына, оройуонтан А. А. Протопопов кэлэн: «Республикаҕа туста барабыт, онно ыла кэлиһиэм», — диэр. Ол саҕана мин давлением тахсан, врачтар бобо сылдьар кэмнэрэ. Иннэ диэбиһэр, Андрей Андреевич балыһаҕа илдьэн көрдөрдө. Врач олох боппо. Андрей Андреевич ол да кэнниттэн син биір араастан көрдөһө сатаата, улуус чийин энин туһунан эпиттин, урут хайдах улуус чийин көмүскэспиттэрин өйдүүр буоламмын, улаханлык дьайбата быһыылаах.

«Аһылыккар 2-лии талону биэрим», — диэбитэ, сааһым тухары интернат хааһытынан аһабыт киһи сонун аһы аһары ымсыра санаатым да, төбөм ыалдыр буолан, врачтар кытаанхтык боппуттарын санаан аккаастаатым. Андрей Андреевич улуус спордун лаппа сайыннарбыт саталлаах сала-йааччы хомойон барахтаабыта. Дэлэҕэ да улуһун туһугар Бороҕонтон балачча тэйиччи Дүпсүнгэ оччотооҕу куһаҕан суолунан айаннаан тийэн, ханнык эрэ оскуола оҕотун ааттаһа сылдьыа дуо?

Ол да буоллар, улууспар үс төгүл чемпионнаан баран, доруобуйабынан тохтоон турабын. Биридэ тустубут уолаттарым барахсаттар, хомойуох иһин, билигин үксүлэрэ суохтар... Бары да ааттарын ааттаһыт уолаттар. Хара үлэҕэ эриллибит, бустут-хаппыт дьон. Үлэһи сылдьан аҕыйах хонук сборданан баран, Россияҕа баран миэстэлэһэн кэлэр этилэр. Иван Соловьев килпэ, бөҕө-таҕа, чөнөчөк курдук, дэбигис киһи хамсапат киһитэ. Охлопков Вани ингиер-сити киһи, куоска кыһырдаһына ингиер кытаатан хааларын курдук, туһуннаһына этэ-сиинэ киһи таба туппат гына кытаатан хаалар, хайа да бэйэлээх киһиэхэ тиэрэ баттаһыт, аллараа багтага да сылдьар буоллаһына, түүрүллэн, эриллэн, үөһэ тахсыбыта эрэ баар буолар, дыкки киһи этэ. Найахылар төрүттэрэ бухатыыр Тиит Буу-

райтан сыдыаннаах дииллэрэ. Оттон Моисей сүрдээһин ааҕан-суоттаан тустар, бэйэтин кынар, аатырбыт күүстээх, кытыгырас эһээтин Моисей Литвинцев сизэ буоллаҕа. Гоша Корнилов кылааһынныгым сүрдээх сымса, имигэс, билинни тустууктар курдук кэтэнэ сылдьыбат, араас балаһыанньаттан кырасы-абай быраҕылары көрдөрөн үөрдэрэ. Атах оонньуутугар республика чемпиона буола сылдьыбыт дэгиттэр спортсмен. Оскуолаҕа сылдьан иккис этэ-

эс көрүдөрүгэр перемена аайы атах оонньуутугар күрэхтэһии буолара. Онно кэлин республика чемпиона буолбут Иннокентий Сивцев күннүүрэ.

Мин кинилэртэн олох ыраах да сырыттарбын, бэйэм тэннээхтэрбин кытта уонна саамай кылаабынайа, бэйэм бэйэбин кытта, бэҕэһэ тийбит кэрдииспин ситээри ыстаммыта буоларым. Уолаттар атах оонньуутунан, кыргыттар кылаастарын таһыгар чөмөхтөһөн туран кылаастарынан ырыаҕа күрэхтэһэллэрэ, сороҕор бары биір ырыаны холбоһон ыллырбыт. Үчүгэй да кэмнэр этэ! Учууталларбыт «оскуоланы сууллараары гынныгыт» диэн буойан тохтооллоро.

Саас, күһүн таһырды төһөн баҕарар ыстанан, күрэхтэһэн көрүлүүрбүт. Перекладинаҕа, брусьяҕа, кольцоҕа Азарян кириһин оноро сатырбыт, волейболлаан, баскетболлаан булумахтаһарбыт. 60-с, 70-с сыллардаҕы оҕолор тыа сиригара үлэтин барытын толорон, спордунан дэгиттэр дьарыктанан, ыллаан-туойан, эт-хаан, өй-санаа, духовность өртүнэн үүнэн-сайдан тахсарбыт.

Василий ПАРНИКОВ, 1962, 1963, 1964 сс. көнүл тустууга, хапсаҕайга улуус чемпиона, РФ, САССР культураларын үтүөлээх үлэһитэ, Россия образцовый «Кэнчээри» народной ансамбль салайааччыта.

Тустууга Ус Алдан үс төгүллээх чемпиона

Соторугаһыта Суорун Омоллоон аатынан Опера уонна балет государственнай театрыгар кэрэ ырыаларынан аар-саарга аатырбыт, Ус Алдан улууһун народной хоровой, үнкүү коллективтарын, баянистарын, Саха оркестрын тыыннаах добуһуолунан кизрэйэр Россия норуотун айымньытын үтүөлээх коллектива «Кэнчээри» үйэ агардаах талыллыбыт айымньыларынан үбүлүйдээх улахан концерта буолан ааспыта.

Концерт кэмигэр Ил Түмэн депутата Александр Николаевич Жирков сыанаҕа тахсан «Кэнчээри» ансамбль салайааччыта Василий Степанович Парникову эбэрдэлиригэр: «Эһиги билэбит дуо? Василий Степанович эдэригэр күүстээх спортсмен, тустуук этэ. Талааннаах киһи туохха барытыгар талааннаах», — диэбиттэн ситтэрэн, киниттэн ол кэми ахтан-санаан ыларыгар көрдөстүбүт.

«Дьулурҕан».

▲ Унаттан ханас республика чемпиона буолбут Василий Румянцев, Василий Парников уонна уус-уран самодеятельность лауреата Иван Федоров.

туох? хаһан? ханна?

ТРИУМФАЛЬНЫЕ ШАШКИ

Троссмейстеры против 500 любителей

ЦСР "ТРИУМФ" 2 АПРЕЛЯ 12:00

НЕ ПРОПУСТИ

Обыграй чемпионов мира!

ПРИМИ ВЫЗОВ

заявки +7 (924) 764-30-97 +7 (984) 108-10-92

Гроссмейстердар оонньууга ыһыраллар

Саха сиригэр физкультурнай хамсааһын 100 сыллаах үбүлөйүгэр анаан дуобакка Дьокуускайга күргүөмнээх күрэхтэһии тэриллэр буолла. Ол курдук, муус устар 2 күнүгэр «Өрөгөй» Спорка бэлэмнэнии киинигэр 500 дуоскаҕа биир кэмнээх сеанс ыһтыллар.

Альтернативнай сеанс диэннэ дуобаты таптааччылары утары 8 гроссмейстер киирсиэ: Александр Азаров, Гаврил Колесов, Иван Токусаров, Николай Стручков, Андрей Федотов, Матрена Ноговицына, Ксения Нахова, Наталия Шестакова. Балаһыанна ыһытынан, сеанска спорт маастардарыттан ураты ким баҕалаах барыта кытара көнүл. Хас биирдии кыттааччыга сертификат

бэриллэр. Оттон гроссмейстери кыайбыт киһи өйдөбүннүк бэлэбинэн наһарадаланыа. Кыттылаахтары бэлиэтээһин муус устар 2 күнүгэр күнүс 12:00 чааска буолар, оттон сеанс 14:00 сағаланар. Кыттыан бағалаахтар манньк нүөмэрдээх телефонна билсэххитин сөп +7924764-30-97.

Манна дағатан эттэххэ, биһиги республикабытыгар манньк тэрээһин 2012 сыллаах-

ха ыһтыллыбыта. Онно 7 гроссмейстер 300 киһини кытта оонньообута. Оттон аан дойду таһымыгар ылан көрдөххө, ыһтырыын Санкт-Петербург куоракка 350 киһи кыттылаах сеанс ыһтыллыбыт эбит.

Онон бу тэрээһин республикаҕа дуобат сайдытыгар төһүү күөс буолара саарбахтаммат.

Бэлиэ тэрээһини Саха Республикатын физическэй култуураҕа уонна спорка министростууһа, «Өрөгөй» Спорка бэлэмнэнии киинэ, СР физическэй култуураҕа уонна маассабай спорка управлениета, СР дуобакка федерацията сүрүннүөхтэрэ.

«Дьулурҕан».

студеннар оонньуулар

Спорт сэттэ көрүнэр күрэхтэһэллэр

Кулун тутар 28 – 1 муус устар күннэригэр республикабыт киин куоратыгар «Универсиада-2023» диэн ааттаах студеннар XI спортивнай оонньуулар ыһтылла турар. Быйылгы тэрээһин Саха сиригэр физкультурнай хамсааһын 100 сылыгар ананар.

Универсиадаҕа спорт 7 көрүнэ: баскетбол, стритбол, чэпчэки атлетика, остуол тенниһэ, мини-футбол, ГТО многоборьета, көнүл тустуу киридэ. Ону тэнэ бадминтон көрдөрүүлээх көрүҥ ыһытынан киллэриллэн биэрдэ. Универсиадаҕа орто үөрэх

кыһаларыттан барыта 11 хамаанда сүүмэрдэнэн кэллэ. Оттон үрдүк үөрэх кыһаларыгар университет үс хамаанданы туруорар: физическэй культура уонна спорт института, факультеттар уонна институттар диэн. Ону таһынан Чурапчытаағы институт, Агротехнологическай университет, АГИКИ уонна уу

транспорын института, барыта сэттэ хамаанда күөн көрсөр. Хамаанданан түмүк үрдүк уонна орто анал үөрэх кыһаларыгар тус-туста таһаарыллар. Манна барыта тыһыынчаттан таһа студент күрэхтэһэ сылдьар.

Көрүнэринэн күрэхтэһиилэр сүрүннээн университет базатыгар ыһтыллаллар. Ол курдук ХИФУ, КФЕН, АГАТУ спорка саалаларыгар, «Юность», «Туймаада» стадионнар манежтарыгар үгэннээн буола тураллар. Дьокуускай олохтоохторо уонна ыалдьыттар студеннар күрэхтэһиилэрин көрө кэлэргитигэр ыһтырабыт!

Бу иннинэ манньк Универсиада 2019 сыллаахха буолбута. Оттон спорт кыһынны көрүнэригэр студеннар оонньуулар эһиил ыһтыллара былааннанар.

Петр ПАВЛОВ.

махтал

Кинигэ тахсытыгар көмөлөспүттэргэ махтал!

2021 сыллаахха балаҕан ыйыгар «Строительной» рынокка тэриллибит быыстапкаҕа биллиилээх тустуук Захар Николаевич Чукров туһунан кинигэ сүрэхтэһиигэр сылдьан олус сөбүлээн, мин эмиэ кинигэ суруйан таһаарарга санаммытым. Быраатым, көнүл тустууга норуоттар икки ардыларынаағы кылаастаах спорт маастара Иннокентий Егорович Аянитов уонна убайым — ССРС спордун маастара Иван Афанасьевич Аянитов тустарынан.

Тутатына эдйийим геология бэтэрээнэ Клара Алексеевна Аянитованы кытта сүбэлэһэн баран, кинигэбит үлэтин сағалаабыһпыт. Балтыларбытын кытта сүбэлэспиппит. Сүрүн киһибит — Чурапчы улууһун Арыылаах бөһүөлөгүн олохтооҕо Мария Егоровна Аянитова ахты хомуйуугу үлэлэспитэ. Дьокуускайга олоһор Ульяна Егоровна Аянитова, Анна Егоровна Аянитова эмиэ ахты хомуйуугу көмөлөспүттэрэ.

Мин дьуөгэлэрим ахтыларын Матрена Афанасьевна Левина хомуйбута.

Онон, бэрт кылгас кэм иһигэр, түмсүүлээх үлэ кэнниттэн «Иннокентий Егорович Аянитов» диэн халын тастаах бэрт дьоһун кинигэ былырыын күһүн күн сирин көрбүтэ. Итиэннэ үгэс быһыытынан сүрэхтэһиигэ үрдүк тэрээһиннээхтик буолбута. Дьоннор, ааҕааччылар кинигэбитин сүрдээһин биһирээбиттэрэ.

Махтанам этэ, Сыланна олоһор балтыларбар, бырааттарбар, Дьокуускайга баар эдйийбэр Клара Алексеевна Аянитоваҕа, Саха сирин спордун министрэ Леонид Николаевич Спиридоновка, Чурапчы улууһун дьаһалтатын баһылыга Степан Анатольевич Саргыдаевка, Кэбэйи улууһун дьаһалтатын баһылыга Иван Иванович Левингэ, Кэбэйи нэһилиэгин баһылыга Андрей Николаевич Кобяковка, Ил Түмэн депутата Михаил Ильич Эверстовка!

Бу кинигэбитин таһаарарга көмөлөспүт сүрүн дьоммор: Феврония Николаевна Егороваҕа, Дмитрий Афанасьевич Егоровка, компьютерга бэчээттэбит Руслана Семеновна Эляковаҕа махтанабын!

Биһиги аймах биллэр-көстөр дьоннорун, саха тустуугу бэлиэ суолу-иһи хаалларбыт Иннокентий Егорович уонна Иван Афанасьевич Аянитовтар ааттара үйэ-саас тухары кинигэ буолан үйэтитилиннэ. Бары күүскө, өйөбүл буолбут дьонно барҕа махтал! Барыгытыгар кытаанах доруобуйаны, этэннэ олоҕу бағарабын!

Манна сьһыары тутан эттэхэ, муус устар 1–2 күннэригэр Кэбэйи Иннокентий Аянитов кэриһигэр көнүл тустууга уолаттарга республикатаағы турнир ыһтыллар.

Александра ДАНИЛОВА, Саха Республикатын доруобуйа харыстабылыгар уонна эргилэһэ туйгуна.

худуоһунньук күлэр

Александр ПОПОВ уруһуйа.

Дьэ, мань этэн эрдэхтэрэ... Сэтэрээнэр! Барыны биридэ кэбэзестик ситиспэкин, Ситиһи элбэх сыранан кэлэр, тулууру эрэйэр!